

Viljandi Vallavalitsus

Advokaadibüroo Lillo & Lõhmus OÜ
Registrikood: 10472042

Ülikooli 4, Tartu 51003
Rävala pst 3, Tallinn 10143
Juhkentali 5, Narva 20308
Eesti / Estonia

Tel. +372 730 3470

advokaadid@advokaadid.ee
www.advokaadid.ee

14. august 2025

ÕIGUSLIK ANALÜÜS**Viljandi Vallavolikogule esitatud tuuleenergeetika eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõu kohta**

Käesolev õiguslik analüüs on koostatud Viljandi Vallavolikogu EKRE fraktsiooni koostatud ja esitatud Viljandi Vallavolikogu otsuse „Tuuleenergeetika eriplaneeringu menetluse lõpetamine“ eelnõu kohta. Analüüsi koostamise aluseks on osutatud eelnõu (edaspidi nimetatud ka eelnõu), eriplaneeringu dokumendid, sh keskkonna strateegilise hindamise I etapi aruanne ja teostatud uuringud, Riigi Tugiteenuste Keskuse 16. augusti 2024 otsus nr 11.2-59/24/947, Viljandi Vallavalitsus ja Skepast&Puhkim OÜ vahel sõlmitud käsundusleping nr 15-1/24/445 ning Viljandi Vallavalitsuse, OÜ Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ ja Vindr Baltic OÜ vahel 19. novembril 2022 sõlmitud leping EP001 „Kohaliku omavalitsuse tuuleenergeetika eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamise finantseerimise kohustuse üleandmiseks“.

1. Eriplaneeringu koostamise lõpetamise eeldused

PlanS § 95 lg 1 näeb ette, et kohaliku omavalitsuse eriplaneering koostatakse olulise ruumilise mõjuga ehitise püstitamiseks, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht ei ole üldplaneeringus määratud. Vastavalt PlanS § 95 lg 7 koosneb kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetlus ehitise asukoha eelvaliku tegemisest, mille eesmärk on ehitisele sobivaima asukoha leidmine, ja detailse lahenduse koostamise menetlusest.

PlanS § 96 lg 1 kohaselt algatatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamine kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega. PlanS § 96 lg 2 järgi ei algata kohaliku omavalitsuse eriplaneeringut ja keskkonnamõju strateegilist hindamist ei algatata eelkõige juhul, kui:

- 1) algatamine on ilmselgelt vastuolus üldplaneeringuga;
- 2) on ilmne, et algatatava planeeringu elluviimine tulevikus ei ole võimalik;
- 3) selleks on muu ülekaalukal avalikul huvil põhinev põhjus või

- 4) planeeringu koostamise korraldaja eelarves puuduvad vahendid planeeringu koostamise, koostamise tellimise ja mõjude hindamisega kaasnevate kulude kandmiseks ja planeeringu koostamisest huvitatud isik selliseid kulusid ei kannab.

Viljandi Vallavolikogu 27. juuni 2022 otsusega nr 79 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ on algatatud kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine eesmärgiga leida tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad ja seejärel koostada detailsed lahendused.

Arvestades Viljandi Vallavolikogu poolt eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamist, saab asuda seisukohale, et Viljandi Vallavolikogu hinnangul ei esinenud PlanS § 96 lg 2 loetletud aluseid eriplaneeringu ja strateegilise hindamise algatamata jätmiseks, sh ilmselget vastuolu üldplaneeringuga või ülekaalukaalukal avalikul huvil põhinevat põhjust. Tegemist on asjaoluga, mida tuleb arvestada ka eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsustamisel ja vastava otsuse põhjendamisel.

Eriplaneeringu menetlemisel tuleb järgida PlanS 2. peatükis sätestatud planeerimise põhimõtteid, sh PlanS § 8 ja § 10 ette nähtud põhimõtteid. Vastavalt PlanS § 8 tuleb planeeringuga luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi. PlanS § 10 lg 1 kohaselt peab planeerimisalase tegevuse korraldaja tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid vastavalt planeerimise põhimõtetele ja planeeringu eesmärkidele ning lõimima need planeeringulahendusse.

PlanS § 99 lg 1 tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku omavalitsuse eriplaneering käsitleb. Nimetatud valitsusasutustele tuleb ka saata kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi nende kohta ettepanekute saamiseks (PlanS § 99¹). Oma seisukohad on esitanud Maaeluministeerium (22. mai 2023 vastus nr 4.1-5/792-1), Keskkonnaamet (19. juuni 2023 vastus 6-5/23/9067-2), Põllumajandus- ja Toiduamet (14. juuni 2023 vastus nr 6.2-6/4475-1), Põltsamaa Vallavalitsus (31. mai 2023 vastus nr 7-1/2023/33-2), Kaitseministeerium (13. juuni 2023 vastus nr 12-1/23/1646), Transpordiamet (20. juuni 2023 vastus nr 7.2-1/23/10004-2), Tõrva vallavalitsus (22. juuni 2023 vastus nr 7-7/2023/737-2), Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (11. juuli 2023 vastus nr 14-3/607), Terviseamet (25. mai 2023 vastus nr 9.3-4/23/3067-2). Ükski nimetatud asutustest ei välistanud tuulikute rajamist. Seejuures ei välistanud Maaeluministeerium tuulikute rajamist väärtuslikule põllumajandusmaale Keskkonnaamet avaldas muuhulgas, et lähtudes eriplaneeringute üldisest praktikast, ei pruugi kõikide kaitsealuste liikide leiukohtade välistamine potentsiaalselt sobivate alade hulgast olla põhjendatud. Näiteks kui on tegemist väiksemapindalisema kaitsealuse taimeliigi kasvukohaga, on eeldatavasti võimalik tagada kasvukoha säilimine ka tuulepargi alal arenduse elluviimisel. Keskkonnaamet leidis, et selliste kasvukohtadega saab edukalt arvestada ka

eriplaneeringu koostamisel. Osutatud seisukohtade puhul on tegemist asjaoludega, millega võib olla vajalik eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsustamisel arvestada.

PlanS § 104 lg 1 näeb ette, et kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku tegemise käigus koostab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande. Vastavalt PlanS § 104 lg 2 peab keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne sisaldama keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 40 lõigetes 4 ja 4² nimetatud teavet.

KeHJS § 3¹ lg 1 kohaselt on keskkonnamõju hindamise eesmärk anda tegevusloa andjale teavet kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva olulise keskkonnamõju kohta ning kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks, millega on võimalik vältida või vähendada ebasoodsat mõju keskkonnale ning edendada säästvat arengut. Keskkonnamõju hindamisel tuvastatakse kavandatava tegevuse otsene ja kaudne oluline keskkonnamõju keskkonnaelementidele, nagu maa, pinnas, vesi, välisõhk, kliima, maastik ja looduslik mitmekesisus, elanikkonnale, inimese tervisele, heaolule ja varale, kultuuripärandile ja kaitstavatele loodusobjektidele ning nende omavahelistele seostele, samuti võimaliku suurõnnetuse või katastroofiga kaasnev oluline keskkonnamõju, ning kirjeldatakse ja hinnatakse neid (KeHJS § 3¹ lg 2).

Keskkonnamõju hindamise eesmärgist nähtuvalt täidetakse keskkonnamõju hindamise läbiviimisega HMS §-ist 6 tulenevat uurimispõhimõtet, so kohustust selgitada välja menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud.

Kobras OÜ poolt 2025. a jaanuaris koostatud töö „Viljandi valla tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne“ (edaspidi nimetatud KSH I etapi aruanne). Nimetatud aruandes on jõutud järeldusele, et mitmed eelvalikualad on tuuleenergia tootmiseks ja tuulikute rajamiseks sobivad (näiteks eelvalikualad 1, 3 ja 10) ning osade eelvalikualade puhul on peetud vajalikuks täiendavate uuringute tegemist (näiteks eelvalikuala 8).

Tallinna Ringkonnakohus on 27. mai 2022 otsuses tsiviilasjas nr 3-21-810 selgitanud, et „kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetluses lõpeb esimene etapp sellega, et kohaliku omavalitsuse volikogu teeb asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande vastuvõtmise või sellest keeldumise otsuse (PlanS § 109 lg 1). Asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmisega kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu, et valitud asukoht on kõige sobivam kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandatava ehitise püstitamiseks ning ehitise asukoht, püstitamise üldised tingimused, asukoha eelvaliku tegemine, asukoha eelvaliku otsus ja KSH esimese etapi aruanne vastavad õigusaktidele ning KSH esimese etapi aruande väljatöötamise kavatsuses sisalduv teave on piisav erinevate kaalutud asukohtade vahel valiku tegemiseks (PlanS § 109 lg 2).“

Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetluse esimene etapp ei ole praeguseks veel lõppenud, kuna Viljandi Vallavolikogu ei ole teinud vastavalt PlanS § 109 lg 1 asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande vastuvõtmise või sellest keeldumise otsust.

PlanS § 97 lg 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetada eelkõige juhul, kui:

- 1) koostamise käigus ilmnevad asjaolud, mis välistavad planeeringu elluviimise tulevikus;
- 2) planeeringu koostamise eesmärk muutub koostamise käigus või
- 3) planeeringu koostamise korraldaja eelarves puuduvad vahendid planeeringu koostamise, koostamise tellimise ja mõjude hindamisega kaasnevate kulude kandmiseks ja planeeringu koostamisest huvitatud isik selliseid kulusid ei kannab.

PlanS § 97 lg 1 punktides 1 kuni 3 nimetatud eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamise aluste loetelu ei ole ammendav. Eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamine võib olla võimalik ka muul mõjuval põhjusel.

Õiguskantsler on 14. aprilli 2025 vastuses nr 7-5/250728/2502712 Põhja-Sakala volikogu esimehele¹ märkinud, et „PlanS § 97 lõikes 1 on esitatud lahtine loetelu põhjustest, millele tuginedes saab lõpetada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetluse. Vallavolikogu võib seega oma otsust põhjendada ka mõne sellise kaaluka argumendiga, mida PlanS § 97 lõike 1 loetelus ei ole. Otsuse põhjendus peab sel juhul olema eriti üksikasjalik ja veenev.“

Tallinna Ringkonnakohus on 27. mai 2022 otsuses tsiviilasjas nr 3-21-810 selgitanud, et „PlanS § 97 lg 1 p-des 1–3 toodud loetelu on näitlik ning põhimõtteliselt võib eriplaneeringu menetluse lõpetada ka selles normis loetlemata alustel. Sellele viitab normi sõnastus („eelkõige“), PlanS eelnõu seletuskirjast nähtuv normi eesmärk (vt lk-d 85 ja 154), aga ka pikaajaline kohtupraktika, mille kohaselt on kohalikul omavalitsusel planeerimisotsuste tegemisel ulatuslik kaalutlusruum. See ei tähenda, et planeeringu menetluse võiks lõpetada mistahes põhjusel – kaalutlusõigust tuleb kasutada kooskõlas PlanS §-ga 10 ja HMS § 4 lg-ga 2. PlanS ei sea piiranguid sellele, millises menetlusstaadiumis võib eriplaneeringu koostamise ja KSH lõpetada.“

Eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise eelduseks on seega, et esineks üks PlanS § 97 lg 1 nimetatud alusest või muu oluline põhjus. Samuti on eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise eelduseks kõikide oluliste asjaolude välja selgitamine ja nende asjaoludega arvestamine ning erinevate huvide ja väärtuste asjakohane ja põhjalik kaalumine.

¹ (<https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/2025-04/Tuulepargi%20eriplaneeringu%20lopetamine%20ulekaaluka%20avaliku%20huvi%20tottu.pdf>)

2. Eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamise otsuse õiguspärasuse eeldused

HMS § 54 näeb ette, et haldusakt on õiguspärase, kui ta on antud pädeva haldusorgani poolt andmise hetkel kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas, proportsionaalne, kaalutlusvigadeta ning vastab vorminõuetele. Nõuded kaalutlusõiguse teostamisele esitab HMS § 4 lg 2, mis näeb ette, et kaalutlusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutlusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve. Planeerimismenetluses tuleb kaalutlusõiguse teostamisel arvestada ka eespool viidatud PlanS § 10 regulatsiooniga.

2.1. Haldusakt peab olema antud kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas

Nõue, mille kohaselt peab haldusakt olema antud kehtiva õiguse alusel ja olema sellega kooskõlas, eeldab, et õigusnormid, millele eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamisel tuginetakse on kehtivad ja vastav otsus on nende õigusnormidega kooskõlas. Tulenevalt eeltoodust peab eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsuse olema eelkõige kooskõlas PlanS §-iga 97, mis reguleerib eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamist, kuid ka teiste asjakohaste õigusnormidega.

Kõnealuse nõude osas tuleb esile tuua, et eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõus on viidatud taastuvenergia direktiivi, so 11. detsember 2018, direktiiv 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta, artikli 15b p 3 ja artiklile 15c. Eelnõus on märgitud, et:

- artikli 15b p 3 kohaselt peavad taastuvenergiaprojektid olema kooskõlas nende alade (riiklikult määratletud eelvalikualad) olemasolevate kasutusviisidega;
- taastuvenergia direktiivi art 15c on sätestatud nõuded aladel, mida on kohane määratleda taastuvenergia arendamiseks eelvalikualadena. Punkti a kohaselt peavad alad olema sellised, et konkreetset liiki taastuva energiaallika kasutuselevõtt ei avalda eeldatavasti olulist keskkonnamõju.

Taastuvenergia direktiiv ei sisalda artiklit 15b ega 15 c. Direktiivi artikli 15 sisu ei ole ka eelnõus esile tooduga kooskõlas. Direktiivi artikkel 15 (3) sätestab, et “Liikmesriigid tagavad, et nende pädevad asutused riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil lisavad linnataristu, tööstus-, kaubandus- ja elamupiirkondade ning energiataristu, sealhulgas elektri-, kaugkütte- ja kaugjahutus-, gaasi- ja alternatiiv kütusevõrkude planeerimisel, sealhulgas esialgsel ruumilisel planeerimisel, projekteerimisel, ehitamisel ja renoveerimisel, sätted taastuvenergia, sealhulgas oma tarbeks ja taastuvenergiakogukondade toodetud taastuvenergia lõimimise ja kasutuselevõtu, ning vältimatult tekkiva heitsoojus- ja heitjahutusenergia kasutamise kohta. Eelkõige ergutavad liikmesriigid kohalikke ja piirkondlikke haldusasutusi lisama taastuvatest energiaallikatest toodetava kütte ja jahutuse asjakohasel juhul linnataristu planeerimisse ning konsulteerima võrguoperaatoritega, et kajastada energiatõhususe ja tarbimiskaja programmide ning oma tarbeks toodetud taastuvenergia tarbimist ja taastuvenergiakogukondi käsitlevate konkreetsete sätete mõju ettevõtjate taristu arendamise kavadele.”

Kõnealuse otsuse eelnõuga seoses tõusetuks vaidluse korral ilmselt ka küsimus sellest, kas otsuse põhjendustes antud tõlgendus PS-i ja PlanS-i sätetele on õige. Näiteks, eelnõus on väidetud, et eriplaneering on PS-iga vastuolus. Eelnõus on tuginetud PS § 5 ja § 53. PS § 5 ja § 53 kommentaaride² alusel saab asuda seisukohale, et tuuleparkide rajamine ei ole nende sätetega automaatselt vastuolus. Kohtupraktikas ei ole samuti väljendatud seisukohta, et PS §-ga 5 ja §-iga 53 oleks tuuleparkide rajamine vastuolus.

2.2.Kaalutusõiguse teostamine

Eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsustamisel teostab vallavolikogu kaalutusõigust. HMS § 4 lg 2 näeb ette, et kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.

Kohtupraktikas, sh tuulikute rajamist puudutavas kohtupraktikas, on korduvalt rõhutatud, et kaalutusõiguse teostamisel tuleb kaaluda erinevaid huve, sh avalikke huve, taotleja huve, puudutatud isikute huve, mõjutusi kolmandate isikute õigustele, sh elanike õigusele tervise ja omandi kaitsele ning õigusele eraelu puutumatusele. Samuti tuleb kaaluda kõrvaltingimuste seadmise võimalikkust, mis kahjulikke mõjutusi vähendavad.

22. juuni 2023 otsuses haldusasjas nr 3-20-2273 on Riigikohus selgitanud, et tuulikute rajamise kavandamisel tuleb kaaluda tuulikust lähtuvaid mõjutusi kolmandate isikute õigustele, avalikke huve ja kõrvaltingimuste seadmise võimalikkust, mis selliseid mõjutusi vähendavad. Tulenevalt Riigikohtu 19. juuni 2025 otsuse haldusasjas nr 5-24-34 seisukohtadest on kohaliku omavalitsuse üksusel üld- ja detailplaneeringute kehtestamisel küll ulatuslik kaalutusruum, kuid kaalumisel peab arvestama nii avalikke huve kui ka taotleja ja puudutatud isikute põhjendatud huve. Riigikohus märgib, et isikul on tema subjektiivsete õiguste kaitsmiseks õigus nõuda haldusorganilt erinevate õiguslike hüvede õiglast kaalumist (vrd RKHKo 22.06.2023, 3-20-2273/28, p 14; 27.01.2010, 3-3-1-79-09, p 13; 06.11.2002, 3-3-1-62-02, p 10).

Tartu Halduskohus on 30. mai 2025 otsuses haldusasjas nr 3-24-3496 selgitanud, et kohalik omavalitsus peab talle planeeringutegevuses antud ulatusliku kaalutusruumi kasutamisel arvestama kaalutlemisel erinevaid huve sh nii avalikke huve, taotleja ning muude isikute, sh kinnistuomanike ja lähikonnas elavate inimeste või tegutsevate ettevõtjate põhjendatud huve. PlanS § 10 lg-s 1 on rõhutatud, et planeeringumenetluses erinevaid huve tasakaalustades tuleb sealhulgas arvestada ka erinevaid avalikke huve ja väärtusi.

Seoses avalike hüvide kaalumisega tuleks muuhulgas arvestada sellega, et taastuvenergia tootmiseks võimaluste loomist on kohtupraktikas käsitletud avaliku huvina (vt näiteks Riigikohtu 22. juuni 2023 otsus asjas nr 3-20-2273). Samas on Riigikohus viidanud

² Vt [EESTI VABARIIGI PÕHISEADUS](#) ja [Eessõna | Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarid](#)

kohustusele olemasolevat elukeskkonna väärtust säilitada ning võimaluse korral püüda seda parandada (PlanS § 8 ja § 12 lg 2). Eespool osutatud Tartu Halduskohtu 30. mai 2025 otsuses esile toonud, et kaalumisele tulevad avalikud huvid võivad osutuda ka vastandlikeks nagu näiteks energiajulgeoleku ja elektriga varustatuse tagamine võrdluses keskkonnakaitseliste eesmärkidega (sh ka näiteks praeguses menetluses mainitud metsaraie mahud). Samuti ei pruugi ühilduda riigi ja kohaliku omavalitsuse huvid (vt Riigikohtu otsus asjas 5-24-22, p 86).

Planeerimismenetlus tehtavad otsused võivad riivata huvitatud isiku ettevõtlusvabadust ja omandipõhiõigust (vt Riigikohtu 19. juuni 2025 otsus haldusasjas nr 5-24-34). Kõnealuse eriplaneeringu puhul saab huvitatud isikuteks pidada OÜ-d Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ-d ja Vindr Baltic OÜ-d. Eriplaneeringu lõpetamisel tuleb arvestada sellega, et eriplaneeringu lõpetamine võib riivata nende subjektiivseid õigusi, eelkõige ettevõtlusvabadust. Ka nimetatud asjaolu tuleb kaalutusõiguse teostamisel arvestada.

Eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise kaalumisel tuleb kaaluda nii positiivseid kui negatiivseid aspekte seoses tuulikute rajamisega. Tallinna Ringkonnakohtu 27. mai 2022 otsuses tsiviilasjas nr 3-21-810 on kaalutusveana toodud esile seda, et vastustaja ei ole pööranud valla arengueesmärke välja tuues tähelepanu positiivsetele aspektidele, mis tuulepargi rajamisega võiksid kaasneda (nt kas ja kuidas võiks tuuleenergeetika areng toetada ettevõtluse arengut vallas, kas ja kuidas toetaks valla arengueesmärke tuulepargi talumisest saadav rahaline kompensatsioon). See, kui kaalutusõiguse teostamisel tuginetakse vaid negatiivsetele aspektidele, kujutab endast kaalutusviga.

Kaalutusõiguse teostamise tulemuseks peaks olema erinevaid huve tasakaalustava lahenduse leidmine ja vastavate otsuste tegemine.

Eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõust ei nähtu erinevate huvide ning tuulikute rajamisega kaasnevate positiivsete ja negatiivsete aspektide kaalumist. Samuti ei ole kaalutud kõrvaltingimuste seadmise võimalikkust.

Kaalutusveaks loetakse ka tuginemist mitteasjakohastele kaalutlustele. Sellisteks kaalutlusteks saab eelnõu puhul pidada näiteks väiteid, et „Taanis on tuulenergeetikat arendatud al. 1970ndatest aastatest, ent tänaseni ei ole mitte ühtegi tuuleparki 21-s omavalitsusüksuses. Saksamaal on tuulenergiaga tegeletud aktiivselt al. 1990ndatest, ent tänaseni ei ole tuuleparke paljudes keskmaa liidumaades ja mitte ühtegi riigi lõunaosa liidumaades.“

2.2.1. Kogukonna vastuseisuga arvestamine

Eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõus on osutatud planeeringust puudutatud isikute arvukale vastuseisule planeeringu vastuseisule planeeringu elluviimisel. Eelnõus ei ole esitatud vastuväidete sisu esile toodud.

Kohtupraktika kohaselt ei ole puudutatud isikute vastuseis alati käsitatav ülekaaluka avaliku huvina.

Tartu Halduskohtu 30. mai 2025 otsuses haldusasjas nr 3-24-3496 on esile toodud, et kujunenud praktika kohaselt ei väljenda teatud üldsuse osa arvamus veel ülekaalukat avalikku huvi (nt Tallinna Ringkonnakohtu 24. novembri 2017. a määrus asjas nr 3-17-1897, p 14; Õiguskantsleri 14. aprilli 2025 a seisukoht seoses Põhja Sakala Vallavolikogu poolt tuuleparkide eriplaneeringute menetluste lõpetamise kohta). Tallinna Ringkonnakohtu 27. mai 2022 otsuses tsiviilasjas nr 3-21-810 on märgitud, et „kavandatava tuulepargi mõjualasse jäävate elanike põhjendatud ja põhimõtteline vastuseis tuulepargile on iseenesest kaalukas argument, mis räägib eriplaneeringu menetluse lõpetamise kasuks. Eristada tuleb siiski abstraktset vastumeelsust suure tuulepargi rajamisele ning sisulisi ja argumenteeritud vastuväiteid, mis põhinevad piisaval teabel konkreetse tuulepargi kõikvõimalikest mõjudest ja negatiivsete mõjude kompenseerimise meetmetest. Halduskohus leidis õigesti, et praegusel juhul ei olnud vaidlusaluse eriplaneeringu menetlus veel sellises etapis, kus tuulepargi rajamise võimalikud mõjud oleks piisava põhjalikkusega välja selgitatud, sh ei olnud veel avalikule arutamisele pandud vahetult enne eriplaneeringu menetluse lõpetamist valminud KSH aruannet. Seega oli kogukonna vastuseis tuulepargi rajamisele abstraktne ja üldine. Sellises olukorras ei olnud kaebajal ka mõistlikku võimalust kogukonna argumente sisuliselt ümber lükata.“

Kogukonna vastuseisu esinemisel tuleb kaalutusõiguse teostamisel seega hinnata ja arvestada esitatud vastuväidete sisu ning selle alusel hinnata, kas vastuseis on käsitatav ülekaaluka avaliku huvina. Samuti võib kogukonna vastuseis anda põhjust vaidlusealuse küsimusega seoses täiendava info kogusemiseks ja selle kogukonnale edastamiseks.

2.2.2. Eriplaneeringu vastavus üldplaneeringule ja uuele valla üldplaneeringule

Eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõu punktis IV on väidetud, et eriplaneering on vastuolus Viljandi vallas kehtivate üldplaneeringute ja kooskõlastusringil oleva uue valla üldplaneeringuga. Osutatud seisukoht on vastuolus Viljandi Vallavalitsuse 27. juuni 2022 otsusega, millega algatati eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine. Nimetatud otsuses on märgitud, et vastuolu koostatava ja kehtivate üldplaneeringutega puudub.

Õiguskantsler on 14. aprilli 2025 vastuses nr 7-5/250728/2502712 Põhja-Sakala volikogu esimehele³ esile toonud, et „Vallavolikogu on oma otsuse tegemisel väitnud, et algatatud eriplaneeringud ei ole kooskõlas valla üldplaneeringuga. Siin on probleem selles, et vallavolikogu pidi juba enne kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu algatamist hindama kooskõla üldplaneeringuga. PlanS § 96 lõike 2 punkti 1 järgi ei algatata kohaliku omavalitsuse eriplaneeringut ja keskkonnamõju strateegilist hindamist, kui eriplaneeringu algatamine on ilmselgelt vastuolus üldplaneeringuga. Kuivõrd vald on algatanud eriplaneeringu menetlused

³ (<https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/2025-04/Tuulepargi%20eriplaneeringu%20lopetamine%20ulekaaluka%20avaliku%20huvi%20tottu.pdf>)

ja hinnanud need üldplaneeringuga kooskõlas olevaks, siis on selgusetu, kuidas on vahepeal tekkinud vastuolu. Üldplaneeringut ei ole muudetud pärast eriplaneeringute algatamist.“ Samuti on õiguskantsler selgitanud, et: „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga võib ühtlasi ette näha üldplaneeringu muutmise (PlanS § 95 lg 82; lõike täpne sõnastus: „Tuuleparki kavandav kohaliku omavalitsuse eriplaneering võib põhjendatud juhul sisaldada kehtestatud üldplaneeringu muutmise ettepanekut. Kehtestatud üldplaneeringu põhilahenduse muutmine on põhjendatud juhul, kui üldplaneeringu kehtestamise järgselt on muutunud või kehtestatud õigusaktid, samuti kui on ilmnenud uued faktilised asjaolud, mis üldplaneeringu kehtestamise ajal välistasid tuuleparkide rajamise võimalikkuse kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil või selle osal.“). Seega ei saa planeeringumenetlust lõpetada pelgalt seetõttu, et kohaliku omavalitsuse eriplaneering on vastuolus üldplaneeringuga. Kui eriplaneering sisaldab üldplaneeringu muutmise ettepanekut, saabki ju see olla ajendatud asjaolust, et eriplaneeringuga kavandatu on mingis osas üldplaneeringuga vastuolus. Kuivõrd vald otsustas sellise eriplaneeringu algatada, siis ta ilmselgelt mõõnis üldplaneeringu muutmise võimalikkust.“

Käesoleval juhul tuleb arvestada ka sellega, et uue üldplaneeringu menetlus on veel pooleli. Tallinna Ringkonnakohtu 27. mai 2022 otsuse tsiviilasjas nr 3-21-810 seisukohtades tulenevalt peab arvestama ka poolelioleva üldplaneeringu lahenduste muutmise võimalustega.

Eriplaneeringu lõpetamise otsuse eelnõu väide vastuolu kohta kehtivate üldplaneeringutega ja kooskõlastusringil oleva uue valla üldplaneeringuga on üldsõnaline. Kui soovitakse sellele argumendile tugineda, siis tuleks haldusaktis viidata konkreetsetele üldplaneeringute ja uue üldplaneeringu tingimustele, millega eriplaneering väidetavalt vastuolus on. Juhin siinkohal tähelepanu asjaolule, et KSH I etapi aruandes ei ole asutud seisukohale, et eriplaneering on vastuolus kehtivate üldplaneeringutega. Vastupidise väite esitamisel tuleks seda seega põhjalikult argumenteerida.

2.3.Otsuse (haldusakti) põhjendamine

Vastavalt HMS § 56 lg 3 tuleb kaalutlusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses märkida kaalutlused, millest haldusorgan on haldusakti andmisel lähtunud.

10. oktoobri 2024 otsuses haldusasjas nr 3-21-1366 on Riigikohus märkinud, et „põhjendused peavad olema sedavõrd põhjalikud, et võimaldavad adressaadil otsuse laiemat konteksti arvestades selle tegemise põhjust mõista ning hinnata otsuse õiguspärasust. Ühtlasi tagab põhjendamiskohustus kaebeõiguse teostamise võimaluse (RKÜKo nr 3-20-1044/5, p 14) ja täidab ka haldusorgani enesekontrolli eesmärgi (nt RKÜKo asjas nr 3-3-1-85-10, p 26).“ Riigikohtu 14. oktoober 2003 otsuse haldusasjas nr 3-3-1-54-03 seisukohtade kohaselt sunnib kaalutlusotsuse tegemisel kirjaliku põhjendamise nõue haldusorganit otsuse positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning tehtavat valikut põhjalikumalt läbi mõtlema.

Planeerimisotsusest, sh eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsusest peavad seega nähtuma erinevad huvid ja väärtused, mida otsuse tegemisel on kaalutud. Samuti peavad

otsusest nähtuma selle tagajärjed, sh nii positiivsed kui negatiivseid, erinevatele puudutatud isikutele ja avalikele huvidele.

Kui otsuse põhjendamisel viidatakse eriteadmistega isikute arvamustele ja seisukohtadele, peavad vastavad viited olema konkreetsed, õiged ja kontrollitavad. Oluline on ka hinnata kasutatavate allikate usaldusväärsust. Uuringutele tuginemisel tuleks konkreetsetele uuringutele viidata.

Kõnealuse eelnõu puhul ei ole neid nõudeid alati täidetud. Näiteks:

- Eelnõu 3. leheküljel on väide: “Samuti on tänaseks teadus tuvastanud, et madalsageduslike ja infraheli komponente sisaldav müra võib mõjutada inimestel tervist ja heaolu oluliselt (sic!) suuremal määral, kui neid komponente mitte sisaldav heli.” Artikli, mille link on lisatud, seisukohtade kohaselt ei ole aga empiirilist tõestatud, et madalasageduslik ja infraheli komponente sisaldav müra mõjutaks inimese tervist ja heaolu olulisel määral.
- Eelnõu 5. leheküljel sisalduv väide “Nagu ülal osundatud, on Viljandi valla EP KSH aruandes märgitud, et EP mõju eelvalikualadele (rohevõrgustikku jäävad metsaalad) ökosüsteemile saab olema oluline ja leevendusmeetmed puuduvad” ei ole kooskõlas KSH I etapi aruandega. Aruandes on kirjutatud, et kokkuvõtvalt võib eespool toodud põhjal järeldada, et tuulepargi rajamisel rohevõrgustiku tugialale või koridori kaasneb sellega paratamatult negatiivne mõju ökosüsteemide toimimisele ja sidususele, kuid arvestades eriplaneeringuga kavandatavate tuuleparkide mahtu, ei kaasne nende realiseerumisega olulist negatiivset mõju Viljandi valla rohevõrgustikule (looduslike alade osakaal säilib piisavas mahus), ehk alade realiseerumisel on rohevõrgustiku tugialade ja koridoride funktsioneerimine tagatud (vt KSH I etapi aruande lk 110).

Üldsõnaline viide teaduskirjanduses väidetule või uuringuga tuvastatule ei täida põhjendamiskohustuse nõudeid.

Haldusakti põhjendamisel tuleb hinnata, milliseid asjaolusid saab üldteadaolevaks (või ilmseks) lugeda ja mitte. Üldteadaolevaks ei ole põhjendatud lugeda asjaolusid, mis ei ole üheselt kindlaks tehtavad ja mille osas ei ole ühest arusaama. Sellele, et tegemist ei ole üldteadaoleva asjaoluga, võib muuhulgas viidata see, kui eelnõus ilmseks asjaoluks nimetatud osas on KSH I etapi aruandes esitatud teistsugust infot või asutud teistsugusele järeldusele. Näiteks:

- Eelnõus on esile toodud, et mõistlikult võttes on ilmne, et tuuletööstuspargi läheduses asuva kinnisvara hind langeb ja et reaalsuses ei ole seda üldreeglina võimalik müüa (vt eelnõu lk 2). KSH I etapi aruandes on aga nenditud, et uuringute põhjal võib tuuleparkide rajamisel olla kinnisvara väärtusele negatiivne mõju, kuid ei saa kindel olla, et alltoodud tulemused Eestis üks-ühele rakenduvad, sest mõju kinnisvara väärtusele väljendub tavaliselt muutustes turu eelistustes ehk potentsiaalsete klientide soovist teatud hinnaga kinnisvara osta ning täpsemad andmed Eesti kohta pole teada. Samuti on esile toodud, et üheski uurimuses ei ole leitud, et kinnisvara hind langeks

100% (KSH I etapi aruande järgi kuni 14%, kui avanevad vaated on tuulikute tugevasti mõjutatud) või ei oleks kinnisvara võimalik üldse müüa.

- Eelnõu 3. leheküljel on märgitud: “Võttes arvesse meie kliimat, on ilmne, et 300m kõrgusel maapinnast valitseb suurel osal aastast jäiteoht ning tekib jäätumine. On ilmne, et 300m kõrguselt maapinnale kukkuv, eriti aga töötava tuulegeneraatori labadelt keskkonda lenduv jäämass omandab arvestatava purustusjõu ning lennutrajektoor võib olla suur.” KSH I etapi aruandest nähtuvalt on tiivikute jäätumisest tulenevaid riske hinnatud ja analüüsitud. Aruandes on märgitud, et „üheks reaalseks ohuolukorraks on tiivikute jäätumine ja suurel kiirusel pööreldes tiivikulabadelt lahti murduvate jäätükkide kukkumisoht. Sellist olukorda võib Eestis esineda kuni 5-6 päeval aastas. Euroopa Komisjoni juhitud projekti “Wind Energy Production in Cold Climates” raames koostati 2000. a Euroopa esimene nn jääkaart, mille järgi Eesti asub alal, kus jäätumine on juhuslik ehk kõige harvem, kusjuures Viljandi valla piirkonnas esineb jäätumist vähem kui 1 päeval aastas. Kliimaministeeriumi poolt 17.11.2023 vastu võetud määrus nr 71 “Tee projekteerimise normid” sätestab valemi, millega määratakse elektrituuliku vähim kaugus avaliku kasutusega sõidutee servast. Sellise valemi rakendamise eesmärgiks on avalikult kasutatavate teede liiklejate ohutuse tagamine võttes arvesse ka tuulikute jäätumisest tulenevat ohtu. Senikaua, kuni määruuses toodud valemit avalikult kasutatavate teede puhul rakendatakse, otsest ohtu inimeste eludele avalikult kasutatavatel teedel ei esine, kuid võimalusel tuleks eeltoodule vaatamata siiski rakendada tehnoloogilisi võtteid, mis takistaksid tuulikulabade jäätumist. Tuulikulabade jäätumist minimeerivate tehnoloogiliste lahenduse põhimõte seisneb tuulikute labade soojendamises. Tuulikulabasid soojendatakse ning see ei lase jääl tuulikulabade külge tekkida. Lisaks varustatakse tuulikud anduritega, mis seiskavad tuulikud jää tekkimisel ning seejärel saavad hooldustehnikud tegeleda tiivikute jääst ohutu vabastamisega. Arvestades sellise sündmuse esinemise sagedusega, võib tuuliku labade jäätumise riski hinnata madalaks.”

Haldusaktis sisalduvate väidete ja/või järelduste puhul peaks olema esile toodud, millel vastavad väited ja/või järeldused põhinevad. Näiteks on eelnõus märgitud, et tuuleenergeetika on kõige keskkonnaaenulikum taastuvenergia liik, kuid eelnõust ei nähtu, millistele andmetele tuginedes on sellise järelduseni jõutud.

Arvestades seda, et koostatud on KSH I etapi aruanne, mille kohaselt on mitmed hinnatud eelvalikualad tuuleenergia tootmiseks ja tuulikute rajamiseks sobilikud, ei saa otsuse põhjendamisel aruande vastavaid seisukohti eirata. Kui asutakse aruandes esitatud seisukohast või järeldusest erinevale seisukohale, so ei nõustuta aruande seisukohtade ja järeldustega, tuleb seda põhjendada ning tuua esile asjaolud, eriteadmistega seisukohad vms, mis annavad alust aruandest erinevale seisukohale asumiseks. Üldsõnalist mittenõustumist aruande seisukohtadega ei saa põhjendamiskohustuse täitmiseks piisavaks lugeda.

2.4.Uurimis põhimõtte järgimine

HMS § 6 näeb ette, et haldusorgan on kohustatud välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajaduse korral koguma selleks tõendeid oma algatusel. Kõigi oluliste asjaolude välja selgitamine on kaalutusõiguse nõuetekohase teostamise eelduseks. Kaalutusõiguse teostamisel ei tule arvestada üksnes õigusaktidega, vaid kõigi oluliste asjaoludega (RKHKo 3-3-1-87-13, p 12).

Riigikohtu 20. juuni 2022 otsuse haldusasjas nr 3-20-2474 seisukohtade kohaselt on vastustajal kohustus jälgida taotluste menetlemisel seadustest ja määrustest tulenevaid nõudeid, sealhulgas haldusmenetluse põhimõtteid: uurimis- ja põhjendamiskohustust (HMS §-d 6 ja 56), vältida kiirustamist ja pealiskaudsust, vajadusel selgitada isikule tema õigusi ja kohustusi (HMS § 36) ning tagada õigus olla ära kuulatud (HMS § 40).

Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et eriplaneeringu lõpetamine selle esimeses etapis võib olla ennatlik ja õigusvastane, kuna eriplaneeringu sedavõrd varajases etapis ei ole kõik olulised asjaolud piisavalt välja selgitatud ja neid piisavalt arutatud. Tallinna Ringkonnakohus asus 27. mai 2022 otsuses haldusasja nr 3-21-810 seisukohal, et kui mõne asjaoluga ei olnud asukoha eelvaliku tegemisel või KSH esimese etapi aruande tööversioonis piisavalt arvestatud, oleks saanud seda täiendavalt uurida. Ringkonnakohus leidis, et eriplaneeringu koostamise menetluse ennatliku lõpetamisega võttis vastustaja kaebajalt võimalus tõendada, et tuulepargi rajamisega ei kaasne olulisi negatiivseid mõjusid või neid mõjusid oleks võimalik leevendada või kompenseerida. Sellega rikkus vastustaja kaebaja õigust tema huvide õiguspärasele kaalumisele vaidlusaluse eriplaneeringu menetluses (PlanS § 10 lg 1).

Osutatud Tallinna Ringkonnakohtu 27. mai 2022 otsuses on samuti märgitud: „Vastustaja tõi 21.01.2021 otsuse p-s 3.3 tuulepargi rajamise vastu rääkiva argumendina välja tuulepargist mõjutatud eraisikute huvid ja õigused, nimetades eeskätt müra ja varjutust, mis riivab tuulikute mõjupiirkonda jäävate inimeste õigust tervise kaitsele ja nende omandiõigust. Halduskohus leidis õigesti, et sellised mõjud sõltuvad paljuski lahendusest, mida saaks hakata välja töötama alles eriplaneeringu teises etapis, samuti võimalikest kompensatsiooni- jms leevendavatest meetmetest neile, keda tuulepark negatiivselt mõjutab. Täpsemaid meetmeid ja nende piisavust oleks saanud täpsustada edasise menetluse käigus, sh oleks kaebaja saanud selles osas teha sisulisemaid ja konkreetsemaid ettepanekuid. Menetluse ennatlik lõpetamine võttis kaebajalt võimaluse see argument sisuliselt ümber lükata ja pakkuda kompensatsioonimeetmeid tuulepargi vahetus läheduses elavatele inimestele.“

Arvestades seda, et kõnealuse Viljandi valla eriplaneeringu puhul ei ole isegi eriplaneeringu esimene etapp lõpule viidud, võib eriplaneeringu lõpetamine olla hetkel ennatlik.

3. Puudutatud isikute ärakuulamise kohustus

HMS § 40 lg 1 kohaselt peab haldusorgan enne haldusakti andmist andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja

vastuväited. HMS § 40 lg 2 sätestab, et enne menetlusosalise suhtes sellise toimingu sooritamist, mis võib kahjustada tema õigusi, peab haldusorgan andma talle võimaluse arvamuse ja vastuväidete esitamiseks.

HMS § 40 lg 3 loetleb erandid ärakuulamisõiguse teostamisest. Käesoleval juhul ei esine ühtegi HMS § 40 lg-s 3 nimetatud alust haldusmenetluse läbiviimiseks menetlusosalise arvamust ja vastuväiteid ära kuulamata.

Riigikohus on 28. aprilli 2014 otsuses asjas nr 3-3-1-52-13 selgitanud, et „ärakuulamisõigus võimaldab isikul esitada haldusaktiga lahendatavas asjas täiendavaid arvamusi, taotlusi, tõendeid ja muul viisil põhjendada oma taotlust ning esitada võimalikke vastuargumente haldusorgani seisukohtadele. Ärakuulamisõigus ei teeni mitte üksnes akti adressaadi või taotleja võimalust kaitsta oma eeldatavaid õigusi ja vabadusi, vaid loob eeldused ka selle isiku huvide ja nende põhjenduste täielikumaks arvestamiseks antavas haldusaktis. Seetõttu on haldusakti andmine ärakuulamisõigust võimaldamata õiguspärane üksnes seaduses ettenähtud juhtudel.“ Ärakuulamise eesmärgiks on muu hulgas koguda andmeid, mis tagaks õiguspärase ja kõiki olulisi asjaolusid arvesse võtva haldusakti andmise (Riigikohtu 19. detsember 2019 otsus asjas nr 3-17-1329, p 25).

Riigikohtu 19. detsembri 2006 otsuses asjas nr 3-3-1-80-06 on esile toodud, et „ärakuulamisõigusega kui hea halduse põhimõtte ühe komponendiga arvestamata jätmine on oluliseks menetlusveaks, seda eriti diskretsiooniotsuste puhul ning juhtudel, mil langetatav otsus on rangeim võimalikest (vt Riigikohtu halduskolleegiumi 17. novembri 2003. a otsus asjas nr 3-3-1-74-03; 25. novembri 2003. a otsus asjas nr 3-3-1-70-03).“ Ärakuulamise põhimõtte tõhus realiseerimine eeldab, et menetlusosalisele on piisavalt täpselt teada, mille kohta ta võib arvamuse ja vastuväited avaldada, ning tal peab olema võimalus esitada haldusakti andmise menetluses haldusorganile omalt poolt küsimuse õigeks otsustamiseks tähtsust omavaid täiendavaid andmeid. Menetlusosalisel on HMS § 37 alusel õigus tutvuda haldusorganis säilitatavate asjas tähtsust omavate dokumentide ja toimikuga. Menetlusosalise õigusele olla ära kuulatud vastab haldusorgani kohustus menetlusosaline ära kuulata ning võtta tema esitatud teave haldusakti andmisel arvesse (vt Riigikohtu halduskolleegiumi 14. jaanuari 2004. a otsus asjas nr 3-3-1-82-03).“

Tõhus ja tegelik ärakuulamine ei eelda igal juhul haldusakti projekti eelnevat tutvustamist, kuid menetlusosalisele peab olema piisavalt täpselt teada, mille kohta arvamust ja vastuväited esitada ning tal peab olema võimalus esitada haldusakti andmise menetluses haldusorganile omalt poolt küsimuse õigeks otsustamiseks tähtsust omavaid täiendavaid andmeid. Menetlusosalisele peab olema selge, millise sisuga tema õigusi puudutav haldusakt võidakse välja anda ning millised on akti andmise peamised põhjused (Riigikohtu 10. detsembri 2010. a otsus asjas nr 3-3-1-72-10, p 17).

Enne eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamist tuleb OÜ Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ ja Vindr Baltic OÜ seega ära kuulata, so teavitada neid kavandatavast otsusest ja anda neile võimalus esitada selle kohta arvamusi ja vastuväiteid. Puudutatud isikute esitatud

argumente tuleb eriplaneeringu ja strateegilise hindamise lõpetamise otsuse tegemisel kaaluda ja neid otsuses käsitada.

Ainuüksi see, kui puudutatud isikutele ei tagata ärakuulamisõigust, võib osutada oluliseks menetlusveaks ja tuua kaasa haldusakti tühistamise kohtu poolt.

4. Eriplaneeringu lõpetamise tagajärjed

4.1. Eriplaneeringu lõpetamise otsuse vaidlustamine

Eriplaneeringu lõpetamine riivaks OÜ Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ ja Vindr Baltic OÜ subjektiivseid õigusi. Tulenevalt HKMS § 37 lg 2 punktidest 1 ja 2 oleks neil võimalik esitada kaebus eriplaneeringu lõpetamise otsuse tühistamiseks ja eriplaneeringu menetlemisega jätkamise kohustamiseks.

HKMS § 108 lg 1 näeb ette, et menetluskulud kannab pool, kelle kahjuks otsus tehti. Kaebuse rahuldamise korral jäävad OÜ Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ ja Vindr Baltic OÜ menetluskulud seega Viljandi valla kanda. Arvestades seda, et puudutatud isikud võivad esitada eraldi kaebused ning neid võivad esindada erinevad esindajad, võivad menetluskulud kõikide kohtuastmete läbimise korral ulatuda 80 000-90 000 euronini.

Lisaks kaebajate menetluskuludele tuleb Viljandi vallal kanda kaebuse rahuldamise korral enda menetluskulud (eeldusel, et kasutatakse õigusteenust).

4.2. Sõlmitud lepingud

4.2.1. Eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamise finantseerimise kohustuse üleandmise leping

Viljandi Vallavalitsus, OÜ Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ ja Vindr Baltic OÜ vahel on 19. novembril 2022 sõlmitud leping EP001 „Kohaliku omavalitsuse tuuleenergeetika eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamise finantseerimise kohustuse üleandmiseks“. Vastavalt lepingu punktile 1 on lepingu esemeks Viljandi Vallavolikogu 27. juuni 2022 otsusega nr 79 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ algatatud kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine ja finantseerimine.

Kõnealuse lepingu punkti 2.3.2. kohaselt tasuvad OÜ Utilitas Wind ja Vestman Solar OÜ võrdsetes osades uuringuala 2 osas ning Vindr Baltic OÜ uuringuala 1 osas kõik eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise läbiviimise kulud vastavalt hanke tulemusel edukaks tunnistatud pakkumises fikseeritud summale, sealhulgas kõigi antud töö teostamiseks vajalike ja eesmärgipäraste uuringute kulud, milliste vajadus võib ilmned eriplaneeringu koostamise ja menetlemise käigus.

Lepingu punkti 3.1. järgi on huvitatud isik teadlik, et hoolimata kantud kulutustest ei saa tal tekkida õiguspärasest ootusest, et eriplaneering võetakse vastu või kehtestatakse, kui planeeringumenetluse käigus ei saavutata tasakaalustatud lahendust (kompromissi) avalikul väljapanekul esitatud ettepanekute ja vastuväidete esitajate ning eriplaneeringu koostamisest huvitatud isiku vahel. Vallavalitsusel ei teki huvitatud isiku ees rahalisi kohustusi eriplaneeringu vastu võtmata või kehtestamata jätmise korral ning käesoleva lepingu sõlmimine või planeerimismenetluses vaheotsuste tegemine haldusorgani poolt ei garanteeri eriplaneeringu kehtestamist.

Lepingu punkt 4.5. näeb ette, et vallavalitsusel on õigus leping erakorraliselt üles öelda planeerimisest seaduses sätestatud mõjuval põhjusel, mis välistavad planeeringu koostamise jätkamise või planeeringu kehtestamise või planeeringu elluviimise tulevikus, teatades sellest Huvitatud isikule vähemalt neliteist (14) kalendripäeva ette. Vastavalt lepingu punktile 4.6. on vallavalitsusel õigus Lepingu ennetähtaegsel lõpetamisel või lõppemisel lõpetada planeeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Juhul, kui eriplaneering lõpetatakse, tuleb Viljandi Vallavalitsusel kõnealune leping üles öelda. Arvestades lepingu punktis 3.1. sätestatud ei ole OÜ-l Utilitas, Wind Vestman Solar OÜ-l ja Vindr Baltic OÜ-l ilmselt võimalik esitada lepingu erakorralise ülesütlemise korral rahalist nõuet seoses nende poolt kantud kuludega.

4.2.2. Käsundusleping nr 15-1/24/445

Viljandi Vallavalitsus ja Skepast&Puhkim OÜ vahel on sõlmitud käsundusleping nr 15-1/24/445. Vastavalt käsunduslepingu punktile 1.2. on lepingu ese Viljandi valla tuuleenergeetika eriplaneeringuga seotud menetluse ja sellega seotud tegevuste läbiviimine ning korraldamine vastavalt lepingu punktis 1.1 nimetatud hanke tehnilisele kirjeldusele (edaspidi teenus).

Lepingu punkti 4.1. kohaselt on teenuse kogumaksumus 67 998,00 eurot, millele lisandub käibemaks seaduses sätestatud juhul ja korras. Vastavalt lepingu punktile 4.2. sisaldab lepingu hind kõiki lepingu eesmärgi saavutamiseks vajalikke kulusid. Lepingu punktist 4.7. tulenevalt tasutakse lepingu hind osade kaupa järgmiselt:

1. 50% tasutakse pärast KOV EP asukoha eelvaliku otsuse ja KSH esimese etapi aruande vastuvõtmist;
2. 20% tasutakse pärast KOV EP detailse lahenduse vastuvõtmist;
3. 20% tasutakse pärast KOV EP detailse lahenduse heakskiitmist;
4. 10% tasutakse pärast KOV EP detailse lahenduse kehtestamist.

Tulenevalt lepingu punktist 6.1. jõustub leping selle allkirjastamisel ning kehtib kuni lepingust tulenevate mõlema lepingupoole kõigi kohustuste täitmiseni või kuni 31. detsember 2025. Lepingu punkt 6.4. annab käsundiandjale, so Viljandi vallale, õiguse leping mõjuva põhjuse olemasolul ennetähtaegselt üles öelda, eelkõige planeerimisest tuleneva planeeringu

koostamise lõpetamise korral. Planeeringu koostamise lõpetamisel tasub käsundiandja käsundisaajale hankelepingu lõppemise hetkeks tegelikult nõuetekohaselt osutatud ja käsundiandjale üleantud teenuse eest (lepingu punkt 6.4. teine lause).

Käesunduslepingu lõpetamise korral tuleb Skepast&Puhkim OÜ-le seega maksta tasu vastavalt tegelikult osutatud teenusele.

4.3.Viljandi Vallavalitsusele määratud toetus

Riigi Tugiteenuste Keskuse 16. augusti 2024 otsusega nr 11.2-59/24/947 on Vabariigi Valitsuse 29. novembri 2021 määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ § 4 lg 7 punkti 3, regionaalministri 12. juuli 2023 määruse nr 43 „Kohalike omavalitsuste võimestamine roheliste investeeringute tegemisel“ § 12 lõike 1 alusel rahuldatud Viljandi Vallavalitsuse 6. augusti 2024 esitatud toetuse taotlus registreerimisnumbriga 20.8.01.24-0039 projektile „Viljandi valla tuuleenergeetika eriplaneeringu hoogustamine“. Vastavalt otsuse punktile 2 on projekti abikõlblik kogumaksumus on 72 000 (seitsekümmend kaks tuhat) eurot.

Kõnealuse otsuse punkti 7 kohaselt makstakse toetus välja kindlasummalise maksena, kui maksmise aluseks olevad tulemused on saavutatud ja tõendatud. Otsuse punkt 12.13 sätestab, et toetuse saaja on kohustatud projekti elluviimisel järgima üldmääruses, meetme määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud, sh kohustub toetuse saaja: viivitamata kirjalikult informeerima vahendusasutust projekti teostamise käigus ilmnenu projekti negatiivse tulemuse suurest tõenäosusest või vältimatusest ja projekti edasise jätkamise kaheldavast otstarbekusest.

Vabariigi Valitsuse määruse „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ § 9 lg 7 punkt 1 näeb ette, et vahendusasutus või koordineeriv asutus võib toetuse maksmise või ettemakse tegemise peatada või maksmisest keelduda, kui eeldused makse tegemiseks ei ole täidetud.

Eriplaneeringu lõpetamise korral ei täideta toetuse maksmise eeldusi, mistõttu toetuse väljamaksmist ei toimu.

4.4.Kohalikule omavalitsusele ette nähtud toetused

Viljandi valda tuulikute rajamise korral tekiks Viljandi vallal õigus saada tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu.

KeTS § 21² lg 1 p 1 kohaselt maksab maismaal paikneva tuuleelektrijaama omanik või kasutama õigustatud isik tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksusele, mille territooriumil maismaal paiknev tuuleelektrijaam asub. Vastavalt KeTS § 21² lg 2 makstakse tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu makstakse alates

tuuleelektrijaama ehitamise alustamise teatise registreerimisest kuni tuuleelektrijaama tema asukohast eemaldamiseni.

KeTS § 21³ lg 1 näeb ette, et maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määratakse vahemikus 0,7 kuni 1 protsenti järgmise kahe näitaja korrutisest:

- 1) tuuleelektrijaama kvartalis toodetud elektrienergia kogus megavatt-tundides, kuid mitte vähem kui 70 protsenti tuuleelektrijaama nimivõimsusest korrutatuna 750-ga;
- 2) vastava kvartali Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia aritmeetiline keskmine börsihind.

Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määratakse selle kohaliku omavalitsuse üksuse, mille territooriumil tuuleelektrijaam asub, volikogu määrusega (KeTS § 21³ lg 2). Kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole kehtestanud käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määrata, rakendatakse tasu määramisel käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tasu madalamat võimalikku määrata (KeTS § 21³ lg 3).

KeTS § 21⁵ sätestab, et ajavahemikul, mis algab tuuleelektrijaama ehitamise alustamise teatise esitamisele järgneval päeval ja lõpeb tuuleelektrijaamaga elektrienergia tootmise alustamise päeval, makstakse tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kümme protsenti kas käesoleva seaduse § 21³ lõigete 1 ja 2 alusel arvutatud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tasust.

Lugupidamisega
/allkirjastatud digitaalselt/
Karina Lõhmus-Ein